

A csabai néma tüntetés

Mit akart a magyar nép 1956. október 23-án kitört forradalommal? Követelésként függetlenséget, szabadságot és békét - ez volt a népakarat himnusza. A forradalom lángját ugyan 1956. november 4-én Kádár miniszterelnök vezetésével szovjet katonai segítséggel kioltották, de a parázs még izzott. A csabai nép is érezte és látta, hogy e három követelés a régi-új hatalom jóvoltából egyre durvább sérelmeket szenved. E miatt az általuk választott még létező munkástanácsok 1956. december 6-án békés, néma tüntetést szerveztek Békéscsabán. Megjegyzem, az országban több városban is történt hasonló megmozdulás.

Én 10 éves voltam 1956-ban, a békéscsabai Petőfi utcai 1. számú iskola alsó tagozatos tanulója, egy ilyen korú gyerektől még nem várható el, hogy az aktuálpolitika ismerője legyen. Azt viszont éreztem idősebb emberek beszélgetését hallgatva, hogy itt a hazában valami nincs rendben, tudtam a forradalom kitöréséről és annak leveréséről is, viszont az események aktív résztvevője nem voltam. Egyébként is szüleink, tanáraink igyekeztek távortartani minket saját biztonságunk érdekében az utcai eseményektől. Ennek ellenére akaratomon kívül egy történelmi szempontból jelentős megmozdulásnak lehettem szem- és fültanúja, a békéscsabai néma tüntetésnek.

De vissza az iskolához, minket mint alsó tagozatosokat, leginkább az foglalkoztatott, hogy jövőre már a felső tagozat tanulói leszünk, már nem tanító nénik és bácsik fognak oktatni, hanem minden tárgyat más és más tanár tanít majd. Ráadásul számunkra ott lesz egy új, addig nem ismert tantárgy, az orosz nyelv tanulása is. Mi, akik még alig ismertük meg az írást, olvasást, a magyar ABC-t, jön az új ciril betűrend, a számunkra idegen betűk furcsa kiejtése, az a, be, ve, ge, de, a jerü, a lágyjel, a keményjel megismerése, egyszóval volt min töprengjünk. Ami viszont az orosz idegen nyelv érdekessége volt, megtudtuk, hogy azt Fekete Pál tanár úr fogja tanítani, akiről minden érdek nélkül állíthatom, hogy az isten is tanárnak teremtette, az iskolában köztiszteletben álló, igazi egyéniség volt. A felső tagozatos tanulók mondták, „nyugi, nyugi, Pali bácsi követel, de meg is tanít az oroszra úgy, hogy abból senki nem fog megbukni”.

Aztán jött az '56-os forradalom leverése, az orosz nyelv és az oroszok maradtak, Fekete tanár úr viszont nem, őt elvitték és börtönbe zárták mint a forradalom csabai vezetőjét. Mit akart ő? – függetlenséget, szabadságot és békét, amit a magyar nép és a csabaiak is. Sőt, amikor az oroszok olyan parancssal érkeztek a forradalom leverésére, hogy Csaba bűnös város, ellenséges gócpont, azt súlyosan meg kell büntetni, Fekete Pál életét kockáztatva is, orosz tudását felhasználva tárgyalt a Csabára bevonuló szovjet katonai parancsnoksággal, próbálta meggyőzni őket, hogy itt békés, barátságos emberek élnek, ne lőjenek. Ez némileg hatott rájuk, ennek ellenére biztos ami biztos alapon 1956. november 4-én hajnalban szétlőtték a csabai laktanyát, belelőttek a színházba, a Szent István téren lévő egykori rendőrség épületébe, ahol lemészárolták a szolgálatban lévő Harmati Imre rendőrt, hősi halálára emléktábla emlékeztet. A volt rendőrség épülete szürke vasajtaján ma is látható a gyilkos lövedék nyoma, emlékeztetve az utókort a barbár cselekedetre. Feldúlták az I. számú iskolát, a kirakatokat géppuskatűzzel támadták, melyeket pillanatok alatt ki is fosztottak. , ezek voltak számunkra az ellenség támaszpontjai. Igen, ez volt az ellenforradalom leverése – ahogy ők nevezték – és a rend

helyreállítása. Fekete Pál megmentette a várost, a lakókat a pusztulástól, neki életmentő emlékérmét kellett volna kapnia. Helyette halálbüntetés kiszabását akarta a visszatérő régi-új hatalom, amit kegyelemből szabadságvesztésre változtatott.

De visszatérek az eredeti témához, a néma tüntetéshez.

A tüntetés napján én iskolában voltam, reggel 8 órakor váratlanul a gyárak szirénáinak hangos bűgása hallatszott, ehhez még hozzájött a vasúti mozdonyok sípjainak visító fűtülése is. Ilyet előtte csak 1953-ban Sztálin halálakor hallottam. Nem tudtam mire vélni ezt a társaimmal, de éreztem, hogy nem mindennapi dolog van kialakulóban. A tanítást váratlanul megszakították, bennünket diákokat a lakhelyünk szerinti csoportokba sorakoztattak és nevelőink kíséretében hazaküldtek az iskolából. A főutcán, a mai Andrassy úton – a forradalom idején az Október 23. nevet viselte – a járdán mentünk társaimmal együtt, az úttesten pedig számomra megszámlálhatatlanul nagy számú ember vonult némán, csendben. Az időjárás, emlékezetem szerint olyan szomorkás, párás volt, hűvös decemberi idő, az úton vonuló sokadalom szürke, egyszínű ruhája, rosszkedvű tekintete még komorabbá tette mindezt. Az „üdeséget” néhány, a laktanyából a tüntetőkhez csatlakozó, fegyvertelen, gyakorló ruhát viselő magyar katona jelentette. Később tudtam meg, hogy ez a menet volt a történelmileg is nevesített csabai harmincezres néma tüntetés. Személy szerint véletlen egybeesésnek köszönhetem, hogy láthattam és tanúja lettem a demonstrációnak. Például, aki a Bartók Béla úton ment, az nem is észlelte az eseményt. Korábban láttam több május elsejei felvonulást, de a két megmozdulás még köszönő viszonyban sem volt egymással. A munka ünnepén diadalkapuk, a rendszert éltető feliratok voltak, indulókat és dicsőítő beszédeket harsogtak a rekedt hangszórók, főleg vörös zászlók lengtek, Marx, Engels, Lenin, Sztálin, Rákosi hatalmas arcképeivel vonultak az emberek. Itt viszont némaság volt, szinte a cipők koppanása, a tüntetők sóhajtása is hallható volt, csak nemzeti színű zászlókat vittek, igaz, ők is énekeltek, de csak a magyar himnuszt.

A szabadságért tüntető tömeg a Szabadság tér irányába fordult, de ott – mai szóhasználattal élve a rendezvényt biztosító félelmetes, csúnya olajzöld szovjet páncélosok fogadták őket, rajtuk idegen katonákkal. A tankok ágyúcsövei némán leeresztve, vérszomjason néztek szembe a tüntetőkkel, akik közül többen leköpték azokat, sőt a szlovák nyelvet beszélők nem éppen irodalmi stílusban elküldték származási helyükre a szovjet katonákat. Mire egy levegőbe lőtt sorozat volt a válasz. Tették mindezt annak tudatában, hogy november 4-én már bemutatkozott a vöröshadsereg, amikor golyózáporral leterítették a Szabadság téren áthaladó Kovács Zoltán honvéd őrnagyot, vállalva, hogy ők is hasonló sorsra juthatnak bármelyik pillanatban.

A tér elején már állt a korábban földbe döngölt híres csabai 101-es emlékmű, mely ebben az időben –ahogy megtudtam- a szabadságot jelképezte. A szobor látványa volt a másik forradalmi élményem. Ugyanis előtte én és korosztályom nem tudtunk a szobor létrehozásáról, mert azt korábban hazánkban egyetlenként mint az imperializmus jelképét ledöntötték és földbe ásták. A magas, fölfelé keskenyedő szobor talapzatát virágok borították, azokat a tüntetők helyezték oda, így köszöntek el –de nem búcsúztak- a forradalom idején megszerzett szabadságuktól 33 évre, majd a József Attila utca irányába távoztak, hogy helyet biztosítsanak a mögöttük érkezőknek. Én pedig az Élővíz-csatorna túlpartján az Árpád soron mentem haza tovább, mivel a Derkovits soron a páncélosok

állomásoztak, méltán félelmet keltve bennem. Az idő múltával kezdtem megérteni, hogy az általam látott néma tüntetés a nemzet szabadságát és függetlenségi óhaját kívánta tudatni és a békét szerette volna megkapni.

Cserébe a magyarok a hazaárulók jutalmát, történelmünk egyik legvéresebb diktatúráját kapták, melyre válaszul a népünk berendezkedett a tűrésre, de remélte a változást.

Nem vagyok történész, de véleményem lehet, számomra a néma tüntetés nem a beletörődést, hanem a jövőbe vetett hitet, a változtatni akarást jelképezte.

Ezért 1956. október 23-át és az azt követő 1956. december 6-át a későbbi békés rendszerváltozás kezdetének tekintem, amit a forradalom mártírjai, hősei a bátor emberek indítottak el 33 évig tartó útjára. Örök dicsőség és köszönet érte, a szabadságot, függetlenséget és békét szerető utódok nevében.

Záró gondolat nyilvánítás

Vélelmezhetem, hogy rövid emlékező írásommal nem mindenki ért egyet, legyen a szíve joga.

Amit írtam, azt a semlegesség jegyében tettem a saját átélt élményeim, későbbi tapasztalataim alapján, melyhez dr. Dányi László író, történész barátomtól kaptam egyetértő, segítő gondolatokat, amiért külön köszönetemet fejezem ki.

Írásom nem politikai állásfoglalás, igyekeztem visszafogni magam, de szeretném kikérni magamnak és annak a változást akaró 3 millió magyarnak, munkásnak, parasztembernek, értelmiséginek és szüleimnek a nevében is, akiket biszkubácsiék, csermanekjancsiék és egykori pribékjeik fasiszta csőcseléknek neveztek a harmincezer csabai néma tüntetővel együtt. Nem voltak azok, viszont kétkezi munkájukkal tartották életben az országot és tartották el az ingyenélő vörösinges diktátorokat. Ezt a kifakadásomat nem a tisztességes baloldali érzelmű embereknek szántam, hiszem, a forradalom mártír miniszterelnöke, Nagy Imre is az volt, csak ő közben ember tudott maradni és nem lett a forradalom árulója.

Békéscsaba, 2016. december 1.